

Online publicering for små videnskabelige tidsskrifter – hvad skal der til?

Elektronisk tidsskriftpublicering – et projekt under DEFF e-publicering programområdet

Af Mikael K. Elbæk og Liv D. Fugl

Målet med DEFF projektet Elektronisk tidsskriftpublicering har været at inspirere og levere praktiske erfaringer til støtte ved små videnskabelige tidsskrifters overgang fra trykt til elektronisk form og online publicering.

Mikael K. Elbæk
Cand.scient.bibl.
Handelshøjskolens Bibliotek
mke.lib@cbs.dk

Liv D. Fugl
Cand.scient.bibl.
Instituttet for Produktudvikling
lf@ipu.dk

Det er et særkende for de små videnskabelige tidsskrifter, at de mangler viden og ressourcer til at kunne tage de nødvendige beslutninger (ofte af teknisk karakter) for at komme i gang med online publicering, samtidigt med at online publicering bliver mere og mere nødvendigt for at kunne imødekomme læsernes krav. For at undgå opkøb og dominans fra de store forlag, er der opstået behov for at demonstrere mulighederne og fordelene ved egen styring af onlinepubliceringen for tidsskrifter i forskningsmiljøerne.

Resultatet af projektet er udmøntet i en rapport¹, der belyser dels 2 pilot-tidsskrifters situation omkring ibrugtagning af onlinepublicering og dels en sammenlignende analyse af 10 forskellige systemer hertil. Denne artikel belyser uddrag fra rapporten. Den fulde rapport og yderligere information kan hentes på projektets website².

System/drift

Da der er et væld af systemer og løsninger udviklet til e-publicering, kan valget virke uoverskueligt. Det er derfor nødvendigt, at man på forhånd gør sine egne ønsker og forudsætninger op. De spørgsmål, som man bør stille er bl.a.:

- Hvilke dele ønsker man lagt elektronisk - peer reviewing, online-publicering eller begge dele?
- Hvilken teknisk knowhow besidder redaktionen selv eller har redaktionen adgang til?
- Hvilke standarder skal systemet følge?
- Hvad har man midler til?
- Kan man søge eksterne midler til at komme i gang?

De valgmuligheder man har, er først og fremmest begrænset af de økonomiske ressourcer; en vigtig faktor er dog også, hvor meget man selv kan. I princippet kan man downloade et open source system og købe en server for 20.000 kroner og være i gang med det samme, men det afhænger helt af, om man selv kan opsætte en server eller har adgang til hjælp. Erfaringerne fra nærværende projekt viser, at redaktionerne ikke besidder de tekniske forudsætninger for at kunne opsætte og drive deres eget system og derfor er afhængige af hjælp udefra.

Alternativet er at købe sig til servicen. Der findes flere udbydere, som hoster e-journals og mange af dem har baggrund i universitetsmiljøer og tilbyder flere udbyggede services til e-publiceringen. En hosted service betyder i praksis, at et webbaseret system, skræddersyet til e-publicering, stilles til rådighed og redaktionen selv står for oplægningen af nye data.

Uanset hvilken model man vælger, skal man være opmærksom på, hvilke standarder systemet lever op til. Specielt er det vigtigt, at dataudvekslingen foregår via åbne grænseflader, som både sikrer, at data kan udveksles til andre systemer og formidles til de steder, man gerne vil være synlig.

Dokumenthåndtering/peer reviewing

I forbindelse med publicering er peer review processen den mest komplekse opgave. Peer review processen kan sammenlignes med et sagsbehandlingssystem, hvor artiklerne har forskellige versioner. Processen er ofte enkel, men det komplekse ligger i at artiklerne kan komme igennem mange iterationer, og brugerne kan have flere forskellige roller og rettigheder. Projektet fandt at tidsskriftsredaktionerne ofte styrer peer review processen med selvudviklede systemer, udviklet over en længere år-

række og til tider er meget personafhængige. Derfor kan det umiddelbart virke rationelt at bruge sine ressourcer på at systematisere og digitalisere peer review processen. Et forsøg på at gøre netop dette i projektet viste dog, at det ikke nødvendigvis forholder sig sådan.

Det ene af undersøgelsens tidsskrifter forsøgte sig med det dansk udviklede system Manuscript Manager³, men forsøget mislykkedes. Det viste sig, at tidsskriftet ikke havde nok volumen til at kunne få rationaliseringsgevinster ved at automatisere peer review processen. Problemet var især, at arbejdet med at lære det nye system at kende gik trægt, da antallet af submissions var for lille og for varieret.

Hvorfor så automatisere peer reviewing i det hele taget? Jo, for det tyder på, at tidsskrifter med en højere submission rate på f.eks. 250 artikler om året kan opnå rationaliseringsgevinster⁴. Samtidigt viser det sig også, at tidsskrifternes synlighed øges, når de kommer på nettet; derved modtages endnu flere submissions og tempoet på peer review processen sættes i vejret. Slutningen er, at tidsskriftet nøje må overveje, om det har en størrelse, hvor det kan betale sig, og ikke mindst en kultur hos reviewere og redaktion, som gør det muligt.

Online publicering/website

Online publicering handler først og fremmest om synlighed. For de systemer, som vi har set på, er det standarden, at de leverer en webgrænseflade, hvorfra artiklerne kan søges, vises og læses. Uanset om man vælger en hosted løsning eller man selv vælger at installere et system, så minder publiceringsdelen oftest om et simpelt content management system. Dvs. at der er en række skabeloner og felter, som er beregnet til at taste oplysninger

6 GODE OVERVEJELSER FØR MAN GÅR I GANG

1: Hvad er målet med at gå online? Online-publicering, automatisering af peer-reviewing eller begge dele?

2: Hvilke kompetencer og menneskelige ressourcer har man adgang til selv?

3: Hvilke dokumentformater skal systemet kunne håndtere (PDF, LaTeX, Word, Txt m.fl.)?

4: Hvilke krav er der til dataudveksling og grænseflader, hvilke systemer skal der udveksles data med?

5: Hvilke krav har man til stabilitet, sikkerhed og backup?

6: Vil man være open access eller betalingstidsskrift? Måske m. moving wall?

ind i, således at de bliver vist på en konsistent måde på tidsskriftets website. Systemerne til egen installation kan have meget begrænsede muligheder for at ændre i designet af grænsefladen, men har man lidt forståelse for html og CSS, kan man forholdsvis nemt ændre fonte, farver mv. En del tillader også søgning direkte i systemets database, hvis man har fået tildelt kompetence til det og få vist resultatet, som man ønsker det, f.eks. implementeret via et PHP-script, som det er tilfældet for Open Journal Systems⁵.

Er man ikke kun interesseret i at abonnenterne har adgang, men også at alle skal have mulighed for smagsprøver ved at kunne læse ældre artikler og abstracts, så er det nødvendigt, at systemet understøtter en 'moving wall'. Det betyder mere præcist, at administratoren kan bestemme, hvor længe der skal gå fra en artikel bliver publiceret, til hvornår den skal være frit tilgængelig. Det er en vigtig faktor at holde for øje, at en moving wall ikke bare er et spørgsmål om 'at frigive værdifulde artikler til gratis brug', men rent faktisk er et redskab til at generere øget brug af tidsskriftets data og igen øget synlighed omkring tidsskriftet, når artiklerne citeres.

Arkivering

Erfaringer fra projektet viser, at tidsskrift-redaktionerne er mindre bekymrede om bevaringsdelen og mere interesserede i at sikre tidsskriftets synlighed ved at gå online. Men arkivering og sikring af tidsskrifternes bevaring bliver også først rigtig et problem, hvis et tidsskrift holder op med at udkomme i trykt form. Derfor bliver aspektet umiddelbart negligeret, fordi behovet ikke er evident for tidsskrifterne selv, i samme grad som det måske er for biblioteksverdenen. Flere af de testede systemer har dog medtaget aspekter af bevaring enten som XML eller bitbevaring af PDF, men generelt kan det siges, at artiklerne gemmes i PDF og ikke i XML eller andre åbne standarder. For tidsskriftet bør det handle om at sikre, at data håndteres sikkert og at der bliver udført systematisk backup af data på serveren, hvad enten det er hos en host eller hos dem selv.

Økonomi

Kendetegnende for de mindre tidsskriftsredaktioner er, at de har knappe ressourcer. Alt efter hvilke behov tidsskriftet ønsker understøttet elektronisk (peer review, online publicering m.v.), drejer det sig om omkostninger til et e-publiceringssystem, evt. betaling af en hosting-service, ressourcer til oplægning af artikler og tid til lære at bruge et nyt system. Man skal ikke underkende, at redaktionsarbejdet ofte er et 'con amour' projekt uden at redaktionens medarbejdere er direkte lønnet. Redaktionerne er ikke nødvendigvis særlig åbne overfor radikale ændringer, som en af redaktørerne udtalte: "... *det trykte tidsskrift er en del af den value for money, jeg forventer, når jeg abonnerer*". Redaktionerne holder fast i det, de kender; derfor er et radikalt skift til ren e-publicering udelukket. Ikke desto mindre er kravet om online-tilgængelighed stigende og udfaldet bliver derfor en parallel publicering i både trykt- og elektronisk form. Vi tror, at holdningen vil ændre sig både på redaktionssiden og abonnentsiden, men det vil ske gradvis. Opstart på online-publicering er derved sjældent med til at starte en egentlig økonomisk rationalisering, men gør det muligvis på længere sigt. Erfaringen fra pilotprojekterne viser, at det særligt for redaktionssekretæren er en god administrativ gevinst, at standardspørgsmål og forespørgsler på ældre artikler kan besvares med en henvisning til websitet.

Typer af systemer

Funktionaliteten af de systemer, som vi har undersøgt, inddeler sig i tre kategorier: Rene peer review systemer, rene e-publiceringssystemer og systemer som er en kombination. Nye tidsskrifter, der vil satse på ren e-publicering, vil ofte med fordel kunne vælge systemer, der integrerer peer review og publicering. For eksisterende tidsskrifter, som for nuværende vil beholde deres trykte tidsskrift og administrative rutiner omkring peer-review processen, vil et rent e-publiceringssystem være oplagt. Det sikrer, at man hurtigt kan komme online med sine publikationer og ikke er afhængig af integrationen mellem e-publiceringsdelen og peer review delen i systemet.

Peer review systemer: All academic⁶, Ejournalpress⁷, Espere⁸ og Manuscript Manager³

E-publiceringssystemer: Igitur⁹ og MetaJournal¹⁰

Allroundsystemer: Epress¹¹, Edikit¹², Open Journal Systems⁵ og HighWire¹³

Typer af installationer og betalingsmodeller

For selve installationen af systemet findes der 2 alternativer: Hosted løsning eller egen installation. Herunder er det værd at bemærke, hvorvidt softwaren er baseret på open source kode, hvilket gør det (næsten) gratis at komme i gang og samtidig giver fri mulighed for videre egenudvikling, eller alternativt, om softwaren er kommercielt baseret og koster en indkøbspris og samtidig er mere afhængig af et enkelt firma for udvikling af nye features på systemet.

Systemer til egen installation: Epress, MetaJournal (open source) og Open Journal Systems (open source)

Udover hjemtagning af selve systemet skal man også regne med udgifter til server, drift m.m. Lokale installationer stiller også krav til teknisk knowhow enten hos redaktionen selv eller, at man har adgang til hjælp. Man skal huske, at man selv har ansvaret for alt - fra backup til stabil drift, såvel som brugervenlig tilgængelighed på websitet.

Hostede systemer: All academic, Epress, Edikit, Ejournalpress, Espere, Igitur, HighWire og MetaJournal

For de hostede løsninger findes forskellige typer betalingsmodeller:

- Fastprismodel
- Mængdebaseret model - f.eks. betaling pr. antal artikler eller sider
- Kombinerede modeller - f.eks. betaling pr. ekstra antal artikler/sider udover et aftalt antal

CJAS

(<http://ej.lib.cbs.dk/index.php/cjas>)

THE COPENHAGEN JOURNAL OF ASIAN STUDIES er et internationalt engelsksproget tidsskrift, som er udkommet siden 1989; i første omgang tilknyttet Københavns Universitet, men siden 2002 tilknyttet Asia Research Centre (ARC) på CBS i København. Redaktøren har igennem alle årene heddet Kjeld Erik Brødsgaard; han er i dag professor og leder af ARC. Tidsskriftet udkommer med to numre pr. år, hvert nummer indeholder cirka 5 artikel - i alt 150 sider. Udover redaktøren består tidsskriftets redaktion af

en redaktionssekretær på deltid, som tager sig af det meste af tidsskriftets drift, bl.a. redaktionsproces, distribution og PR. Eksternt er der tilknyttet en copyeditor og en person til opsætning samt et trykkeri. CJAS modtager 30 submissions om året og oplaget er på 400 stk. og CJAS har 100 abonnenter. CJAS publiceres online ved hjælp fra Ejournal@CBS¹⁴ fra Handelshøjskolens bibliotek i København, der gør brug af Open Source systemet Open Journal Systems⁵.

En klar fordel ved de hostede løsninger er adgangen til knowhow, sparring på området og skalerbare systemer. Ved hostede løsninger skal man huske at medregne startudgifter til tilretningen. Til selve driften skal man sikre sig, at der er styr på backup af data og garanti på tilgængelighed af websitet, samt sikre sig muligheden for at få sine data ud igen i et rimeligt format (f.eks. XML), hvis man en dag skifter system.

Den hostede løsning begrænser mulighederne for at individualisere systemet til tidsskriftets mere specielle rutiner. Til gengæld har tidsskriftet fordelene ved at systemerne ofte har ressourcer bag sig til udvikling af nye og tidssvarende services.

En anden ting, som burde være en fordel, er at omkostningerne er skalerbare og kan tilpasses tidsskrifternes størrelse og krav til services. De fleste services er dog amerikanske og har fokus på engelsksprogede markeder, derfor er priserne ikke gearret til forhold, der er gældende for de små danske videnskabelige tidsskrifter, som har helt andre oplagsstørrelser. Priserne for en hosted løsning varierer mellem 10.000 – 100.000

kroner per år plus opstartsudgifter. Generelt er det vanskeligt, at få oplysninger om priser, der ofte forhandles individuelt, og den uigenomsigtige prisstruktur gør det vanskeligt at vurdere, om pristilfættelsen er rimelig - det er alt andet lige dårligt for konkurrencen og dermed for redaktionerne.

Afslutning

Ved projektets afslutning står det klart, at de små videnskabelige tidsskrifter i høj grad ønsker at komme online, men at viden og ressourcer dertil er stærkt begrænsede. Der ligger heri et stort potentiale for universitetsbibliotekerne i at gå ind og støtte de videnskabelige publikationer, som findes på de enkelte institutioner. Bibliotekernes kendskab til på den ene side tilgængelighed, brugernes behov, arkivering og open access debatten og på den anden side bibliotekernes forståelse for sikring af alsidighed i den videnskabelige kommunikation ved at bevare de små videnskabelige tidsskrifter, er en oplagt kombination af viden for at kunne støtte de små tidsskrifter i at komme i gang med online publicering.

Referencer

¹ Elbæk, Mikael; Fugl, Liv. – Omlægning til e-publicering : et systemreview og en analyse af to tidsskrifters overvejelser ved omlægningen til e-publicering, 2005. – rapport udarbejdet ved projekt DEFF Elektronisk tidsskriftpublicering

² Projektet DEFF Elektronisk tidsskriftpublicering: <http://deffetss.cvt.dk>

³ Manuscript Manager – www.manuscriptmanager.com/index.php

⁴ Brown, D.; Stott, E. og Watkinson, A. Serial Publications: Guideline for good practice in publishing printed and electronic journals. (2. ed.). ALPSP, 2003.

⁵ Open Journal Systems. - <http://pkp.sfu.ca/ojs>

⁶ All academic – www.allacademic.com/

⁷ Ejournalpress – www.ejournalpress.com/

⁸ Espere – www.espere.org/

⁹ Igitur – www.igitur.nl/en/default.htm

¹⁰ MetaJournal. - www.metajournal.dk

¹¹ Epress – www.epress.ac.uk/

¹² Edikit – www.bepress.com/edikit.html

¹³ HighWire – <http://highwire.stanford.edu/about/>

¹⁴ Ejournal@CBS – <http://ej.lib.cbs.dk/>

Mscand

(www.mscand.dk)

MATHEMATICA SCANDINAVICA er et internationalt matematisk tidsskrift, der er udkommet siden 1953. Redaktionen er tilknyttet Matematisk institut på Aarhus Universitet og består af 1 redaktør (matematisk professor) og 1 redaktionssekretær. Yderligere benyttes en norsk typesetter med speciale i TeX, og trykningen af de nye numre sker i Holland. Mathematica Scandinavica udkommer med 4 numre og 40 artikler årligt. Ca. halvdelen af alle submittede artikler afvises under peer review processen. Mathematica Scandinavica har ca. 600 abonnenter, hvoraf knap halvdelen indtil nu har ønsket adgang til de nyeste fuldtekstnumre. De har en moving wall

med fri adgang til alle numre ældre end 5 år - alle numre er tilgængelige online i fuldtekst tilbage fra 1953!

Mathematica Scandinavica ønskede at opnå et simpelt system, hvor de kunne styre oplægning af nye numre med fuldtekster på websitet samt en simpel IP-adgangskontrol af abonnenter. Open Source systemet MetaJournal⁶ er i denne sammenhæng udviklet og tilpasset Mathematica Scandinavicas behov i form af en hosting løsning. MetaJournal er samtidig udviklet generisk med henblik på at kunne benyttes af andre tidsskrifter. MetaJournal er udviklet på Center for VidenTeknologi på DTV⁶.